

Förslag

1984/85: 26

Riksdagens förvaltningskontors förslag om vissa frågor rörande säkerhetsskyddet i riksdagen

Till riksdagen

Sammanfattning

Riksdagen begärde förra året att utvärdering av säkerhetsskyddet skulle göras. På grundval av en inom förvaltningskontoret företagen utredning föreslår förvaltningsstyrelsen en komplettering av tilläggsbestämmelserna till riksdagsordningen i syfte att säkerställa ordningen på plenisalens åhörarläktare. Förslaget innebär en lagfäst skyldighet för åhörare att avlämna ytterkläder, väskor m. m. i allmänhetens entré.

Förvaltningsstyrelsen föreslår vidare att frågan om möjligheten att i spända lägen tillämpa skärpt kontroll för tillträde till åhörarläktaren skall utredas. Det nuvarande provisoriska förbudet mot inspelning av bilder från övervakningskameror i riksdagens lokaler förslås bli permanentat. Styrelsen föreslår också att möjligheterna att i säkerhetssystemet lagra uppgifter om vissa in- och utpasseringar skall utmönstras. För riksdagens telefonväxel finns en anläggning som syftar till att spåra bombhot och som innebär möjlighet att spela in den del av ett telefonsamtal som förs med telefonisten. Denna anläggning föreslås bli använd endast vid särskilda tillfällen. Beträffande frågan om anlitande av entreprenör för utförande av en viss del av bevakningen föreslås inte någon ändring i nuvarande ordning.

I en reservation från moderata samlingspartiets företrädare yrkas att frågan om förbud mot inspelning av bilder från de övervakningskameror som kan riktas mot plats för allmänheten skall utredas.

Inledning

Då lagen (1983:953) om säkerhetsskyddet i riksdagen antogs uppdrog riksdagen (KU 1983/84: 6) åt förvaltningskontoret att göra en allmän utvärdering av om säkerhetsåtgärderna fått en alltigenom lämplig utformning från säkerhetssynpunkt och med hänsyn till den öppenhet som skall präglade riksdagens arbete. Härvid åsyftades bl. a. kontrollen av inpasseringen till åhörarläktaren. I beslutet aktualiserades också frågan om utmönstring av lagringsmöjligheter då det gäller registrering av enskilda passager i riksdagens lokaler. Riksdagen ansåg att sådana möjligheter borde utgå ur bevakningssystemet och uppdrog åt förvaltningskontoret att verkställa detta.

Riksdagen tog också upp frågan om i vilken utsträckning bevakningspersonalen bör vara egen eller inhyrd och uttalade att det skulle undersökas om det inte vore att föredra att personalen vid larmcentralen är riksdagsanställd.

För att utreda och framlägga förslag med anledning av bl. a. anförda frågor tillsatte förvaltningsdirektören den 11 januari 1984 en arbetsgrupp bestående av avdelningschefen Börje Gustafsson, ordförande, föredraganden Staffan Hansson, projektledare, och Jan-Eric Gutsjö samt säkerhetschefen Anders Orelund.

Resultatet av gruppens arbete har sedan det anmälts för förvaltningsdirektören behandlats av förvaltningsstyrelsen. Förvaltningsstyrelsen lägger i de olika frågorna fram följande förslag.

Kontrollen av inpasseringen till åhörarläktaren

Enligt 2 kap. 4 § riksdagsordningen är kammarens sammanträden offentliga. Åhörare som stör ordningen kan enligt tilläggsbestämmelsen 2.4.1 genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörare har talmannen möjlighet att utvisa samtliga åhörare. För att säkerställa ordningen på åhörarläktaren bör vissa ytterligare preciseringar göras i lagtexten. Dessa ansluter till nuvarande praxis. Bevakningspersonalen anmodar sålunda allmänheten i dag att lägga av ytterkläder och ställa ifrån sig väskor i särskilda utrymmen i anslutning till entrén. Där finns också särskilda förvaringsboxar för ändamålet. Systemet har hittills fungerat utan stöd av skrivna regler. En vägran att efterkomma bevakningspersonalens anmaningar kan ge upphov till problem, och rutinerna bör därför ha författningsstöd.

Kompletterande bestämmelser skulle syfta till att förhindra att personer medför vapen eller andra föremål som kan åstadkomma skada i kammaren eller störa ordningen under sammanträdena. Mindre väskor för sedvanliga personliga tillhörigheter, såsom damhandväskor, bör liksom hittills få medtas om det inte finns anledning till misstanke att väskan innehåller föremål som nu nämnts.

Riksdagen (KU 1983/84: 6) uttalade då lagen (1983: 953) om säkerhetsskyddet i riksdagen antogs att det inte är lämpligt att vid sidan av riksdagsordningen ge särskilda regler om ordningen på åhörarläktaren. Bestämmelser i ämnet bör därför införas som en komplettering av den nämnda tilläggsbestämmelsen 2.4.1 i riksdagsordningen. Förvaltningskontoret föreslår att tilläggsbestämmelsen kompletteras på sätt framgår av *bilaga*. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 december 1985.

De föremål som särskilt omhändertas skall mottas mot avlämnande av kvitto och förvaras på betryggande sätt. Möjlighet skall finnas att lämna föremål till förvaring i stödsäkra förvaringsboxar. Föremålen skall återlämnas då personen i fråga lämnar riksdagens lokaler.

Det kan uppkomma lägen då det finns behov att skärpa inpasseringskontrollen på riksdagens läktare. I sammanhanget kan som parallell hänvisas

till den säkerhetskontroll som enligt särskild lag (1981: 1064) kan tillämpas vid domstolsförhandlingar. Behovet av kontroll kan uppkomma hastigt vid ett hot som innebär allvarlig fara för liv, hälsa eller frihet eller omfattande förstörelse av egendom. Det kan därför vara skäl att införa en lag om skärpt kontroll som kan sättas i kraft omedelbart, förslagsvis efter beslut av riksdagens talman. Frågan om införande av en sådan lag bör övervägas i särskild ordning i en parlamentariskt sammansatt utredning. I sammanhanget finns problem av principiell natur och vidare kan det finnas anledning att diskutera motsvarande fråga för andra beslutande politiska församlingar.

Inspelning av bilder från övervakningskameror

I riksdagens lokaler finns sex övervakningskameror, som kan riktas mot plats till vilken allmänheten har tillträde. Vidare finns liknande apparatur vid 14 dörrpassager i lokalerna.

Inspelning av bilder från de sex övervakningskamerorna kräver beslut av länsstyrelsen. Riksdagen har den 2 december 1983 fått länsstyrelsens tillstånd att bruka kamerorna under vissa förutsättningar.

Förvaltningsstyrelsen har genom beslut den 21 mars 1984 tills vidare förbjudit inspelning av bilder från säkerhetsanläggningens övervakningskameror och intern-TV.

Genom beslut av förvaltningsstyrelsen denna dag har förbudet permanentats. Inspelningsmöjligheten har eliminerats genom att videoapparaturens kabelanslutning till kamerorna lossats och apparaturen avlägsnats.

Borttagande av möjlighet att lagra uppgifter i passagekontrollsystemet

Riksdagens säkerhetssystem är utformat för att möjliggöra en automatisk kontroll av tillträdet vid entréer och vissa dörrar inomhus där en kontinuerlig bevakning inte ombesörjs genom bemanning med bevakningspersonal. För ändamålet har riksdagsledamöter, tjänstemän och andra personer, som har en självständig tillträdesrätt till riksdagens lokaler, försetts med antingen ID-kort eller passerkort som innehåller en för varje kort unik kod. Koderna kan "avläsas" av kortläsare som monteras i anslutning till låsta entréer och dörrar inom lokalerna. Om kortet är behörigt låses dörren upp automatiskt vid användningen. Är kortet spärrat eller ogiltigt av annan anledning upplyses om detta genom att texten "Ej behörig" visas i kortläsaren. Passage kan då inte äga rum.

Säkerhetssystemets utformning gör det i och för sig möjligt att samla information om i vilken kortläsare och vid vilken tidpunkt ett visst eller vissa kort använts. Registrering (loggning) av sådan information kan beordras endast av den eller de personer som har tillgång till den behörighetskod som medger åtkomst till systemets samtliga funktioner. Meddelande om passager skrivs härvid in i tidsföljd i en separat s. k. loggskrivare, som är kopplad till huvuddatorn. Någon registrering av passagedelanden

sker således ej i huvuddatorn. Den loggningsfunktion som gäller för passagermeddelanden skiljer sig i väsentligt avseende från motsvarande funktion i den del av säkerhetssystemet som utlöser larm och operatörsåtgärder. I sistnämnda fall sker loggning helt automatiskt och är således inte beroende av att detta beordras.

En eliminering av varje teknisk möjlighet att i datasystemet lagra uppgifter rörande enskilda passager förutsätter någon form av modifiering i datasystemets programvara. Detta skulle beröra en större del av programvaran och kräva avsevärda förändringar i hela datorsystemet. Strukturen i programvaran måste i så fall ses över och nya omfattande tester utföras. Vidare behövs nya program för löpande underhåll och service. Härtill kommer att ny maskinvara måste konstrueras för att felsökning skall kunna utföras på anläggningen. Sammantaget skulle dessa åtgärder kräva stora resurser och vara tidskrävande. Det är inte möjligt att göra en exakt kalkyl av de kostnader som så omfattande modifieringar skulle föra med sig. Enligt en kostnadsberäkning som utförts av leverantören till datasystemet kan kostnaderna beräknas till över 1 milj. kr.

Ett alternativ till en sådan omfattande modifiering som nyss sagts skulle vara en förändring av systemet som innebär att registrering kan ske endast av ogiltiga kort. En möjlighet att, om så önskas, återgå till fullständig loggning i enlighet med det ursprungliga programmet finns därvid. Kostnaden för en modifiering i enlighet med det sistnämnda alternativet har beräknats till ca 260 000 kr. Genom modifiering i enlighet med detta alternativ skapas inte någon fullständig garanti för att inte någon genom obehörig manipulation med systemet kan registrera kort – även giltiga sådana – som används vid passager. Information kan dock icke samlas på ett enda ställe. Det skulle därför efter en modifiering som nu nämnts föreligga betydande svårigheter för obehörig utvinning av information ur systemet.

Vid sidan av de nu redovisade möjligheterna till modifiering i programvaran finns möjligheten att bibehålla programvaran intakt och i stället utesluta registreringsmöjligheten på annat sätt. Registreringen sker med hjälp av en skrivare som är ansluten till säkerhetsdatorn med en kabel. Genom att koppla ur skrivaren och plombera anslutningskopplingen samt se till att utrymmet för kabelanslutningen är säkert låst förhindras registreringsmöjligheten effektivt under förutsättning att ingen obehörig kan öppna dörren. Datorn finns i ett låst rum. Om dörren till kabelanslutningen dessutom förses med särskilt lås kommer det att krävas att två lås öppnas för att nå anslutningen för kabeln.

Sammanfattningsvis kan konstateras att en förändring av systemet som innebär att loggningsfunktionen avlägsnas ur programvaran kräver omfattande och kostsamma åtgärder. Härtill kommer att konsekvenserna med en omfattande omkonstruktion inte kan säkert överblickas. Det har dessutom numera framkommit att det inte finns någon teknisk möjlighet att i den "minnesbank" i datorn som lagrar de senaste 500 händelserna, lagra

uppgifter rörande andra passagekort än sådana som både spärrats och lagrats i systemet. Det finns således inte någon möjlighet att via "minnesbanken" få en utskrift av en förteckning som visar var och när icke spärrade kort använts för enskilda passager.

Med hänvisning till vad ovan sagts förordar förvaltningsstyrelsen att man löser det uppkomna problemet genom att avlägsna skrivaren och vidta de åtgärder för låsning som tidigare beskrivits. Vidare bör föreskrivas att nyckeln till datorutrymmet för kabelanslutningen endast utlämnas till säkerhetschefen och att dörren till datorrummet öppnas av larmcentralens personal. Skrivaren kan bli aktuell att använda i samband med service av datasystemet. Efter sådan service skall säkerhetschefen kontrollera att skrivaren avlägsnas och kabelanslutningen plomberas och att dörren till utrymmet i datorn låses. Den närmare regleringen av tillträdet till datorrummet och utrymmet i datorn samt hanteringen av skrivaren bör framgå av instruktionerna för den berörda personalen.

Telefonväxels anläggning för registrering av bombhot

Anläggningen för registrering av bombhot består av ett centralskåp i riksdagens telefonväxel samt sex manöverapparater placerade vid vardera av sex telefonistplatser. Vid varje telefonistplats finns bandspelare. Centralskåpet innehåller sex bandspelare. Anläggningen har hittills inte varit inkopplad. Den skall i princip fungera så att den automatiskt spelar in inledning av telefonsamtal som en växeltelefonist för med en uppringande. I och med att samtalet kopplas till den som söks kopplas inspelningsapparaturen automatiskt bort. Inspelningen sker på ett ändlöst band och spelas fortlöpande bort efter 15 minuter. För att man skall kunna spela av bandet måste detta stoppas och överföras till centralskåpet.

Anläggningen bör enligt förvaltningsstyrelsens uppfattning användas endast vid särskilda tillfällen, t. ex. i samband med öppnandet av riksmöten. Utnyttjandet av anläggningen bör vara en åtgärd som förvaltningskontoret beslutar om enligt 7 § lagen (1983:953) om säkerhetsskyddet i riksdagen.

Centralskåpet till anläggningen skall låsas och nyckeln förvaras i larmcentralen. Skåpet får tömmas på inspelat material enbart av säkerhetschefen. Rapport om avspelat band skall omedelbart lämnas till förvaltningsdirektören. Den närmare regleringen bör framgå av en instruktion beträffande handhavandet av anläggningen.

Bevakningspersonalens sammansättning

För närvarande anlitar riksdagen en entreprenör för bemanning i larmcentralen samt vid allmänhetens entré och åhörarläktaren. Vidare används företagets personal vid sjukdomar och vakanser bland den av riksdagen direkt anställda bevakningspersonalen. Vid entrén och på läktaren arbetar entreprenörsanställda normalt endast vid plena som beräknas pågå mer än två timmar samt vid mera omfattande visningsverksamhet. Även vid vis-

ningar för allmänheten lördagar och söndagar utnyttjas personal från entreprenören.

I larmcentralen, som är ständigt bemannad, har entreprenadföretaget 11 personer som i huvudsak är utbildade för detta ändamål men som kan användas för samtliga förekommande bevakningsuppgifter i riksdagen. För tjänstgöring i entréer och för att betjäna allmänheten har entreprenören åtta personer utbildade. Totalt är alltså 19 personer användbara för riksdagens behov. Genom att vaktbolaget permanent avdelat personal för riksdagens behov har denna fått möjlighet att känna igen riksdagens ledamöter och tjänstemän. Riksdagen är dessutom alltid garanterad att personalförstärkning kan vara på plats inom 10 minuter från anrop. Vaktbolaget har avtal med jourfirmor för snabba åtgärder vid skadegörelse eller fel på t. ex. fönster och lås.

Riksdagen har utöver arbetsledning egna anställda för bevakning.

En förutsättning för övergång till egen personal i larmcentralen bör vara att kvaliteten på bevakning och service inte minskar. Om man ersätter bevakningsföretagets personal i larmcentralen med egen personal kommer även inhyrningen av personal till allmänhetens entré och bevakningsföretagets service i övrigt att påverkas. Larmcentralen utgör nämligen en ekonomisk och personell bas för vaktbolagets uppdrag i riksdagen.

Om all bevakning utförs med egen personal skulle personalen behöva förstärkas med minst 18 tjänster. Av dessa åtgår tio tjänster för bemanning av larmcentralen. För att klara allmänhetens entré och åhörarläktaren skulle ytterligare minst fem personer behöva anställas. För att kompensera riksdagen för bortfallet av den jourorganisation som bevakningsbolaget garanterar krävs ytterligare en person i tjänst under vardagsnätter och dygnet runt lördagar och söndagar. Detta innebär en förstärkning med tre tjänster. Med denna organisation skulle man kunna klara alla uppgifter, men det förutsätter att övertid får tillgripas under vissa perioder. Under vissa tider blir det svårt att sysselsätta personalen med meningsfulla uppgifter.

En jämförelse mellan att bibehålla nuvarande ordning med en kombination av egen och inhyrd personal och att övergå till att sköta verksamheten helt med egen personal visar att ekonomiska och praktiska skäl talar för att behålla den nuvarande organisationen. De anställdas organisationer i riksdagen har inte haft något att erinra mot att det nuvarande systemet bibehålls tills vidare.

Med hänvisning till det anförda föreslår förvaltningskontoret att den nuvarande organisationen för bevakningen bibehålls.

Återstående frågor

En fråga som återstår att bearbeta är informationen om säkerhetsskyddet. Vidare behövs utbildning i säkerhetsfrågor och rådgivning beträffande handhavandet av hemliga handlingar.

Förvaltningskontoret avser att under hösten ge en allmän information om säkerhetsfrågorna till ledamöter och tjänstemän. Beträffande utbildningsinsatser kan nämnas att säkerhetsenheten medverkar i introduktionskurser för nyanställda samt att en kurs i sekretessfrågor planeras.

Hemställan

Förvaltningskontoret hemställer

1. att riksdagen antar det i bilagan framlagda förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen,
2. att riksdagen under parlamentarisk medverkan låter utreda frågan om en lag om skärpt kontroll i vissa fall vid inpassering till riksdagens åhörarläktare,
3. att riksdagen godkänner vad förvaltningskontoret i övrigt anfört i detta förslag.

I handläggningen av detta ärende har deltagit, föutom undertecknad ordförande, riksdagsledamöterna Alf Wennerfors (m), Stig Olsson (s), Martin Olsson (c), John Johnsson (s), Rolf Clarkson (m), Björn Molin (fp), Tommy Franzén (vpk) och Lilly Bergander (s) samt personalföreträdarna Anders Forsberg (SACO/SR), Lennart Hedlund (SF) och Eva Lundgren (ST).

Stockholm den 2 maj 1985

RIKSDAGENS FÖRVALTNINGSKONTOR

INGEMUND BENGTTSSON

Gunnar Grenfors

Reservation

Inspelning av bilder från övervakningskameror

Alf Wennerfors och Rolf Clarkson (båda m) anser

dels att den del av förslaget som på s. 3 börjar med "Genom beslut" och slutar med "apparaturen avlägsnats" bort ha följande lydelse:

Genom beslut av förvaltningsstyrelsen denna dag har förbudet permanentats i fråga om inspelning genom intern-TV. Inspelningsmöjligheterna har eliminerats genom att videoapparaturens kabelanslutning till kamerorna lossats och apparaturen avlägsnats. Frågan om förbud mot inspelning av bilder från övervakningskameror som kan riktas mot plats till vilken allmänheten har tillträde bör prövas av den utredning som enligt det ovan anförda föreslås för att utreda frågan om skärpt kontroll för inpasseringen i vissa fall till åhörarläktaren.

dels att förvaltningskontorets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen under parlamentarisk medverkan låter utreda frågan om en lag om skärpt kontroll i vissa fall vid inpassering till riksdagens läktare och frågan om förbud mot inspelning av bilder från de övervakningskameror i riksdagens lokaler som kan riktas mot plats till vilken allmänheten har tillträde.

Förslag till**Lag om ändring i riksdagsordningen**

Härigenom föreskrivs att tilläggsbestämmelsen 2.4.1 riksdagsordningen¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***Tilläggsbestämmelse****2.4.1**

I plenisalen skall finnas särskilda platser för åhörare. Åhörare som uppträder störande kan genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörare, kan talmannen utvisa samtliga åhörare.

Besökare till åhörarläktaren skall på anmodan avlämna ytterkläder och väskor samt föremål, som kan användas för att störa ordningen i plenisalen, för förvaring under besöket på åhörarläktaren i för ändamålet avsedda utrymmen. Den som inte efterkommer sådan anmodan får vägras tillträde till åhörarläktaren.

Denna lag träder i kraft den 1 december 1985.

¹ Riksdagsordningen omtryckt 1983: 86.

